

Opinia

**Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych
nr 101/2012 z dnia 11 czerwca 2012 r.**

**o projekcie programu zdrowotnego „Sterydom i środkom
dopingującym NIE!!! Profilaktyka stosowania sterydów i środków
dopingujących oraz promowanie zdrowego stylu życia”
realizowanego przez powiat Będzin**

Po zapoznaniu się z opinią Rady wydaję pozytywną opinię o projekcie programu zdrowotnego „Sterydom i środkom dopingującym NIE!!! Profilaktyka stosowania sterydów i środków dopingujących oraz promowanie zdrowego stylu życia” realizowanego przez powiat Będzin.

Uzasadnienie

Celem programu jest przekazanie młodzieży podstawowych informacji na temat zagrożeń związanych ze stosowaniem sterydów i innych środków dopingujących. Program jasno definiuje cele oraz środki konieczne do ich osiągnięcia. Jest to program należycie przygotowany, który może mieć istotne walory wychowawcze w postaci kształtowania właściwych postaw moralnych, określanych tradycyjnie mianem „fair play”. Sugeruje się jednocześnie, że byłoby pożądane, aby w trakcie realizacji tego programu szczególnie mocno podkreślano, że stosowanie środków dopingujących w sporcie jest niebezpieczne nie tylko dla zdrowia, lecz także sprzeczne ze wspomnianą wyżej elementarną zasadą sprawiedliwości. Byłoby także wskazane, aby w planowanych szkoleniach uczestniczyli nauczyciele i trenerzy.

Przedmiot opinii

Przedmiotem niniejszej opinii jest projekt programu zdrowotnego, mającego na celu zwiększenie świadomości młodzieży na temat zdrowego stylu życia oraz zagrożeń związanych z używaniem sterydów i innych środków dopingujących, poprzez przeprowadzenie działań edukacyjnych związanych ze stosowaniem niedozwolonych środków wspomagających.

Jest to program zdrowotny z zakresu wczesnej profilaktyki.

Program adresowany jest do wszystkich uczniów klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych z terenu Powiatu Będzin.

Problem zdrowotny

WADA (ang. World Anti-Doping Agency) definiuje doping jako wystąpienie jednego lub więcej naruszeń regulaminu antydopingowego, który składa się z ośmiu odrębnych punktów. Określają one okoliczności i zachowania, które stanowią naruszenie przepisów antydopingowych.

Obecnie substancje i metody zabronione klasyfikuje się w następujący sposób:

- substancje i metody zabronione w każdym czasie (na zawodach i poza zawodami): środki anaboliczne, hormony i pokrewne substancje, beta-2 agoniści, środki antyestrogenowe, diuretyki i inne środki maskujące, metody poprawiające transport tlenu, manipulacje chemiczne i fizyczne, doping genetyczny;
- substancje i metody zabronione na zawodach: stymulanty, narkotyki, kanabinoidy, glukokortykosteroidy;
- substancje zabronione w niektórych sportach: alkohol, beta-blokery;
- substancje określone w innych dokumentach technicznych.

W głównej mierze po doping sięgają osoby młode rekreacyjnie uprawiające sport. Najczęściej problem dotyczy młodych osób uczęszczających na siłownię. Szacuje się, że co drugi kulturysta i co dziesiąta kulturystka mają za sobą stosowanie sterydów anabolicznych. Skala rozpowszechnienia stosowania SAA (sterydy anaboliczno-androgenne) wśród młodych osób rekreacyjnie uprawiających sport waha się od 0,9% do 7,1%.

Alternatywne świadczenia

W Polsce działa Komisja do Zwalczania Doping w Sporcie. Jednym ze statutowych zadań Komisji jest szeroko rozumiana działalność edukacyjna. Komisja do Zwalczania Doping w Sporcie realizuje program edukacyjny w dziedzinie poszerzania wiedzy dotyczącej zjawiska doping w sporcie. Program skierowany jest do trzech grup odbiorców. Pierwszą są sportowcy uprawiający sport wyczynowy (kwalifikowany), ich trenerzy oraz personel medyczny. Drugą grupę stanowią młodzi zawodnicy o niesprecyzowanych jeszcze planach dotyczących swojej kariery, ich trenerzy oraz rodzice. Najszerszą grupą odbiorców jest młodzież gimnazjalna i licealna, która w szczególny sposób narażona jest na doping oraz lekkomyślne stosowanie suplementów diety. Komisja ściśle współpracuje z Federacją Sportu Młodzieżowego. W ramach współpracy przedstawiciele Komisji towarzyszą młodym uczestnikom zawodów organizowanych przez Federację (Ogólnopolskie Olimpiady Młodzieży). Na sportowych arenach roztawiany jest specjalny mobilny punkt, w którym można otrzymać materiały edukacyjne, przewodnik zawodnika, wziąć udział w quizie antydopingowym lub skorzystać z konsultacji ekspertów antydopingowych. Inną formą współpracy są szkolenia organizowane dla trenerów w poszczególnych województwach, realizowane w formie wykładów połączonych z częścią warsztatową, na której poruszane są tematy wzbudzające największe wątpliwości ze strony trenerów. Kolejną formą współpracy jest rozsyłanie przez Komisję odpowiednich materiałów edukacyjno-informacyjnych drogą elektroniczną.

Wnioski z oceny przeprowadzonej przez Agencję

1) Wnioski z oceny problemu zdrowotnego

W ocenie Agencji prowadzenie i finansowanie programów z zakresu niedozwolonego wspomaganie wśród młodzieży jest zasadne. W sporcie wyczynowym istnieje dobrze wypracowany system kontroli i penalizacji, natomiast w środowisku młodzieży szkolnej jedynym narzędziem przeciwdziałania jest szeroko zakrojona edukacja.

Wszystkie projekty programów dotyczących profilaktyki (przede wszystkim działań edukacyjnych) stosowania doping przez sportowców amatorów, młodzież oraz osoby rekreacyjnie ćwiczące powinny być konsultowane z Komisją Zwalczania Doping w Sporcie, która jest odpowiedzialna za prowadzenie polityki antydopingowej w Polsce.

Programy powinny obejmować swoim działaniem przede wszystkim młodzież szkolną, gdyż w tym okresie często rodzi się pokusa sięgania po sterydy w celu zmiany kształtu ciała i zwiększenia rzeźby mięśniowej.

Programy edukacyjne powinny skupić się na potencjalnych zagrożeniach medycznych wynikających ze stosowania androgenów i hGH (ludzki hormon wzrostu), optymalizacji programów szkoleniowych oraz żywieniowych strategii zwiększających fizjologiczną adaptację i wydajność organizmu.

Według WADA programy edukacyjne z zakresu stosowania sterydów i środków dopingujących w sporcie powinny obejmować następujące tematy:

- substancje dopingujące na liście WADA i metody ich wykrywania;
- naruszenia przepisów antydopingowych;
- konsekwencje dopingowania, w tym kary, konsekwencje zdrowotne i społeczne;
- procedury kontroli dopingowej;
- prawa i obowiązki sportowców oraz personelu pomocniczego sportowca;
- leki dopuszczone do stosowania dla chorych sportowców (astma itp.);
- ryzyko stosowania suplementów (zanieczyszczenia w nich zawarte).

Działania edukacyjno – prewencyjne powinny być adresowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży, a nie do grup sportowców wyczynowych.

Szkolenia powinny być również kierowane do grupy lekarzy ogólnych, którzy często mają niewystarczającą wiedzę na temat zakazanych środków dopingujących, a jednocześnie najczęściej kontaktują się z osobami rekreacyjnie uprawiającymi sport i uczęszczającymi na siłownie.

2) Wnioski z oceny programu powiatu Będzin

Przesłany projekt przygotowany został w sposób bardzo szczegółowy i wyczerpujący, zgodnie z szablonem zaproponowanym przez Agencję dla programów zdrowotnych.

Działania podjęte w programie mają mieć charakter edukacyjny. Program adresowany jest do wszystkich uczniów klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych z terenu powiatu Będzin. Są to działania zgodne z rekomendacjami WADA, a także zgodne z opiniami ekspertów. W opinii WADA programy edukacyjne na temat dopingowania powinny być skierowane przede wszystkim do ludzi młodych, prowadzone zarówno w szkołach jak i klubach sportowych, bez ograniczeń do sportowców klasy krajowej lub międzynarodowej, obejmując wszystkie osoby, w tym młodzież, uczestniczącą w sporcie amatorskim i rekreacyjnym.

Zdaniem ekspertów przyjmowanie substancji uznanych za dopingujące, dotyczy nie tylko sportowców, ale przede wszystkim dorastającej młodzieży.. Na tej podstawie stwierdzić można, że autorzy programu w sposób prawidłowy określili populację docelową programu.

Dodatkową wartością programu jest fakt, że jego realizatorem ma być podmiot specjalizujący się w medycynie sportowej, co jest zgodne z wytycznymi i opiniami ekspertów, zwracających uwagę na to, aby działania edukacyjne prowadzone były przez osobę dobrze przygotowaną merytorycznie i pedagogicznie (najlepiej lekarza medycyny sportowej mającego doświadczenie w zakresie działań antydopingowych).

Autorzy projektu nie podali dokładnej tematyki warsztatów edukacyjnych.

Działaniami edukacyjnymi maja być objęci jedynie uczniowie, chociaż wytyczne i rekomendacje wskazują także na korzyści płynące z włączenia do takich działań osób pracujących z dziećmi (np. nauczycieli, trenerów).

Program ma być w całości finansowany z budżetu powiatu Będzin. Wnioskodawca przeznaczył realizację programu (lata 2011 – 2014) kwotę 18 000 złotych. Koszt przeprowadzenia jednostki zajęć edukacyjnych oszacowano na 500 złotych, natomiast koszt rocznej edycji programu ma wynieść 4 500 zł. Autorzy przytoczyli dane wynikające z realizacji analogicznych programów w latach poprzednich.

Wydaje się, że przedstawiony kosztorys, a także budżet programu jest adekwatny do zaplanowanych w nim działań.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, wydaję opinię jak na wstępie.

Tryb wydania opinii

Opinię wydano na podstawie art. 48 ust. 2a ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z uwzględnieniem raportu „Sterydom i środkom dopingującym NIE!!! Profilaktyka stosowania sterydów i środków dopingujących oraz promowanie zdrowego stylu życia” realizowanym przez powiat Będzin, nr: AOTM-OT-441-115/2011, Warszawa, czerwiec 2012 i aneksu „Profilaktyka i przeciwdziałanie stosowaniu sterydów i środków dopingujących w sporcie – wspólne podstawy oceny”, Aneks do raportów szczegółowych, Warszawa, czerwiec 2012.